

MEĐUNARODNI STANDARDI FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA U OSIGURANJU U POSLEDNJIH 15 GODINA

Nakon petnaest godina nastajanja, nov režim Solventnosti II je sada na snazi i primenjuje se na sve osiguravače u Evropskoj uniji. Paralelno, reforma Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja o ugovorima o osiguranju, približava se kraju faze uspostavljanja standarda, koja je počela još u prošlom veku. S obzirom na kompleksnost implementacije novih međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja, malo je verovatno da će obavezna primena Standarda početi brzo.

Ovaj rad će imati fokus na dva međunarodna standarda za finansijsko izveštavanje (engl. International Financial Reporting Standards = IFRS), koji su u ovom trenutku najinteresantniji za osiguravače: IFRS 17 „Ugovori o osiguranju“ i IFRS 9 „Finansijski instrumenti“. Definisane oba ova standarda trajalo je veoma dugo, više od 15 godina, ali i implementacija će potrajati još nekoliko godina. U ovom radu će biti opisana istorija razvoja dva navedena standarda, njihove najvažnije karakteristike, uzajamna zavisnost i značaj za industriju osiguranja.

1. IFRS 4 I IFRS 17

Računovodstvo ugovora o osiguranju danas zahteva velike promene. Suviše je kompleksno za razumevanje zbog postojećih sledećih karakteristika: raznovrsne orijentacije osiguravajućih kompanija, velike raznolikosti računovodstvenih modela za različite vrste ugovora, neadekvatne procene za dugotrajne ugovore zato što su parametri zaključani na početku ugovora, malo informacija o ekonomskim vrednostima ugrađenih opcija i garancija, kamatnih stopa baziranih na osnovu procene povraćaja iz investicija utvrđene na početku ugovora i nedostatka diskontovanja obaveza neživotnog osiguranja.

Cilj IFRS 17 je da obezbedi visok kvalitet, razumljive, obavezne i globalno prihvaćene principe finansijskog izveštavanja zasnovane na jasno artikulisanim pravilima, za poboljšanje transparentnosti i uporedivosti finansijskih izveštaja osiguravača, bez obzira na sektor, državu ili proizvode.

Tri glavna cilja IFRS 17 projekta su:

1. Poboljšanje uporedivosti:
 - Koherentan okvir zasnovan na istim principima za sve vrste ugovora o osiguranju;
 - Jedan računovodstveni model za sve vrste ugovora o osiguranju.
2. Povećanje transparentnosti:
 - Obezbeđenje informacija o nivou rizika i neizvesnosti u ugovoru;
 - Isticanje informacija o tome šta utiče na performanse;
 - Objašnjenje šta se očekuje od osiguravača da plati da bi ispunio svoje obaveze po ugovoru o osiguranju;
 - Predstavljanje skrivene vrednosti ugrađenih opcija i garancija.
3. Približavanje Američkom računovodstvenom standardu US GAAP:
 - Poboljšanje međunarodne uporedivosti računovodstva osiguranja.

Ključne karakteristike modela

Ključne karakteristike modela definisanog u IFRS 17 ispunjavaju ciljeve projekta. IFRS 17 model će uvek biti ažuriran svežim procenama i pretpostavkama. On pruža relevantne, kompletne informacije o promenama u procenama i transparentnost izveštavanja ekonomske vrednosti ugrađenih opcija i garancija. Ažurno merenje rizika je jedno od najvažnijih osobina modela, zbog toga što je neizvesna obaveza veći teret osiguravaču od određene obaveze. Model odražava vremensku vrednost novca, pa obaveze imaju različite vrednosti u zavisnosti od očekivanog datuma dospeća. Tržišno konzistentna procena modela daje objektivne informacije. Koherentan okvir je prilagođen različitim aktivnostima: proceni rizika (da li će se desiti

osigurani slučaj) i riziku ulaganja (upravljanje dugoročnim kamatnim rizikom). Takođe podržava različite izvore zarada: zaštitu poslovanja, upravljanje imovinom i šire poslovanje.

Ključne promene

Za neživotna osiguranja najveće promene su: uvođenje diskontovanja i prilagođavanje rizika u merenju odgovornosti za nastale štete i pružanje dodatnih informacija u finansijskim izveštajima o obavezama za štete, promenama rizika i efektima diskontovanja.

U životnom osiguranju, ima mnogo značajnih promena, ali najvažnije je uvođenje jednog računovodstvenog modela za sve ugovore životnog osiguranja, umesto različitih računovodstvenih modela na osnovu tipa proizvoda. To daje: ažurne, umesto zaključenih pretpostavki, aktuelne vrednosti garancija i opcija koje prethodno nisu priznavane, više informacija o efektima rizika, vremensku vrednost novca i ostale procene, diskontnu stopu koja odražava obaveze po ugovoru o osiguranju i nije smanjenja za marginu investicije kojoj se nadamo i nema potrebe za kompleksnim i nerazumljivim mehanizmima za suočavanje sa odloženim troškovima pribave.

1.1. Istorija projekta

Prethodnik Međunarodnog odbora za računovodstvene standarde (engl. International Accounting Standards Board = IASB), Komitet za međunarodne standarde (engl. International Accounting Standards Committee = IASC) osnovao je Komisiju za upravljanje projektom 1997. godine sa ciljem da izvrši početne radove na projektu standarda za ugovore o osiguranju. IASB je formiran u martu 2001. godine i četiri meseca kasnije je preuzeo projekat od IASC i uvrstio ga u svoj plan rada.

U maju 2002. godine IASB Bord je podelio projekat u dve faze. Prva faza je završena u martu 2004. godine izdavanjem zvanične verzije standarda IFRS 4 „Ugovori o osiguranju“. Druga faza projekta je počela nekoliko meseci kasnije kada je Odbor osnovao radnu grupu da ga savetuje na tom projektu.

IASB je izdao radni dokument „Preliminarni stavovi o ugovorima o osiguranju“ u maju 2007. godine. Tri meseca kasnije Američki odbor za finansijsko-računovodstvene standarde (engl. Financial Accounting Standards Board = FASB) izdao je poziv na izjašnjenje o tome da li da se FASB uključi u zajednički projekat sa IASB da bi se razvio sveobuhvatan računovodstveni standard za ugovore u osiguranju. U oktobru 2008. godine FASB je odlučio da doda projekat o ugovoru u osiguranju u svoj dnevni red i IASB i FASB su se sporazumeli da ga zajedno sprovedu. Tokom leta 2010. godine IASB je izložio nacrt „Ugovora u osiguranju“ i FASB je izdao radni dokument „Preliminarni stavovi o ugovoru o osiguranju“.

U decembru 2010. godine IASB i FASB su razmotrili povratne informacije dobijene tokom perioda predviđenog za komentare. Održani su okrugli stolovi u Tokiju (Japan), Londonu (Velika Britanija) i Norvoku (SAD), sa ciljem da se saslušaju stavovi i dobiju informacije o predloženim promenama od zainteresovanih strana. 2011. godine IASB je sproveo drugi krug testova na terenu za ocenjivanje predloga koji su izloženi u nacrtu, da bi se :

- bolje shvatilo kako predloženi pristupi funkcionišu u praksi,
- identifikovale smernice tamo gde je potrebna detaljnija implementacija,
- procenili troškovi i beneficije predloženog pristupa i
- procenilo koliko će predloženi pristup pomoći osiguravačima u komunikaciji sa korisnicima finansijskih izveštaja.

Kao rezultat prethodnih aktivnosti, IASB je izdao reviziju Nacrta ugovora u osiguranju u junu 2013. godine. Pošto je IASB razmotrio povratne informacije iz komentara, pisama i aktivnosti na terenu u martu 2014. godine počeo je raspravu o revidiranom nacrtu Ugovora u osiguranju.

22. februara 2017. godine IASB se sastao da diskutuje o projektu Ugovora u osiguranju. Predsedavajući, Hans Hoogervorst je obavestio prisutne da je ovo bio poslednji sastanak Odbora koji će razmatrati ovaj

projekat pre nego što se zvanična verzija Standarda IFRS 17 „Ugovori o osiguranju“ objavi, što će se gotovo sigurno desiti u proleće 2017. godine. Datum stupanja na snagu će najverovatnije biti 1. januar 2021. godine.

1.2. Ugovori o osiguranju

IFRS 17 je posvećen računovodstvu za ugovore o osiguranju. Računovodstvo osiguravajuće kompanije je regulisano drugim standardima i propisima.

Definicija ugovora o osiguranju

Definicija ugovora je slična definiciji po IFRS 4 „Ugovori o osiguranju“ – osiguravač prihvata značajan rizik osiguranja pristajući da plati naknadu ugovaraču osiguranja ako neizvesni budući događaj negativno utiče na ugovarača. Rizik osiguranja je svaki rizik, osim finansijskog rizika.

Postoji opcija da se ne primenjuje Standard o ugovoru o osiguranju za usluge sa fiksnim naknadama ugovora koje ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju. IFRS 17 obuhvata investicione ugovore sa diskrecionim učešćem i postoji opcija da se primeni Standard o ugovoru o osiguranju i na ugovore sa finansijskim garancijama.

Komponente ugovora o osiguranju

Četiri komponente ugovora o osiguranju mogu da budu izdvojene:

- 1) osiguranje,
- 2) ugrađeni derivati,
- 3) posebne investicije i
- 4) posebna dobra i usluge.

Komponente u osiguranju će se meriti pomoću Standarda o ugovoru o osiguranju. Deo ugovora koji sadrži ugrađene derivate i posebne investicije meriće se pomoću Standarda o finansijskim instrumentima. Posebna dobra i usluge će se meriti pomoću Standarda za prepoznavanje prihoda.

1.3. Početno merenje ugovora o osiguranju

Budući tokovi gotovine

Budući tok gotovine je očekivana gotovina koja potiče iz premija, šteta i beneficija iz ugovora. Merenje ugovora o osiguranju sadrži sve dostupne informacije, u skladu sa svim informacijama sa tržišta do kojih je moguće doći. IFRS 17 zahteva eksplicitnu i objektivnu procenu zasnovanu na verovatnoći budućih tokova gotovine, koja će nastati kroz ispunjenje ugovora o osiguranju od strane osiguravača.

Kriterijum za prepoznavanje ugovora kao ugovora o osiguranju: ugovor počinje kad počne period pokrića, osim ukoliko ugovor nije štetan tj. ukupni trošak za njegovo ispunjenje je veći od koristi iz ugovora. U tokove gotovine treba da budu uključeni svi direktni troškovi nastali po ugovoru i svi pripisani troškovi nastali ispunjenjem ugovora o osiguranju.

Granica ugovora se odnosi na razumevanje prekida ugovora. Po IFRS 17 prekid nastaje kada:

- nije više potrebno da se obezbedi pokriće,
- može da se menja cena zbog promene rizika osiguranika,
- može da se menja cena zbog promene rizika portfolija i
- ugovor se suštinski izmeni.

Zajedničko nošenje rizika ugovarača se pojavljuje u nekim ugovorima ako postoji više ugovarača u prvom sloju apsorpcije rizika. U takvim slučajevima očekivani tok gotovine od/do svakog ugovarača je deo ispunjenja toka gotovine primarnog ugovarača: grupa polisa ne mora da bude smatrana štetnom ukoliko

drugi ugovarači nose te gubitke. Takođe, gubici se priznaju samo u bilansima uspeha iz štetnih ugovora gde je fond nedovoljan da nosi te gubitke, tj. kada ne postoji nijedan drugi ugovarač koji može da apsorbuje te gubitke.

Diskontovanje

Diskontovanje je podešavanje koje pretvara buduće tokove gotovine u sadašnju vrednost. Diskontna stopa treba da odražava karakteristike obaveza toka gotovine. Operativno, entitet može da koristi oba pristupa, odozdo nagore ili odozgo nadole. Diskontna stopa bi trebalo da bude u skladu sa tržištem instrumenata sa sličnim karakteristikama tokova gotovine. Procena se upotrebljava za:

- pravilno podešavanje vidljivih ulaza u cilju prilagođavanja razlika između tržišta i toka gotovine ugovora o osiguranju i
- razvijanje ulaznih parametara koji nisu očigledni koristeći najbolje raspoložive informacije u skladu sa ciljem.

Podešavanje rizika

Podešavanje rizika je procena neizvesnosti u vezi budućih tokova gotovine i troškova entiteta. Kompenzacija entiteta se zahteva za nošenje neizvesnosti. Kompenzacija rizika čini entitet neosetljivim na ispunjenje obaveza koje:

- mogu imati različite moguće ishode i
- generišu fiksne tokove gotovine sa istim očekivanim sadašnjim vrednostima.

Za svaki entitet se specifično meri:

- nivo averzije rizika i
- stepen diversifikacije benefita koji ima entitet u uvođenju zahtevnih kompenzacija rizika.

Ispunjavanje tokova gotovine

Ispunjavanje tokova gotovine je procena verovatnoće priliva i odliva koja će nastati ispunjenjem ugovora. Ispunjenje tokova gotovine uključuje tri prethodno navedene karakteristike: buduće tokove gotovine, diskontovanje i podešavanje rizika. Nivo agregacije nije relevantan za:

- određivanje ispunjenja tokova gotovine ,jer se sadašnja vrednost dosledno primenjuje bez obzira na primene,
- određivanje i alokaciju direktno pripisanih troškova, jer je alokacija bazirana na troškovima koji se mogu prirodno pripisati i
- određivanje i alokaciju margine rizika, jer je bazirana na pristupu entiteta u određivanju naknade za rizik.

Ugovorena margina usluge (engl. Contractual Service Margin = CSM)

Ugovorena margina usluge se meri kao pozitivna (neto priliv) razlika između rizika prilagođene sadašnje vrednosti očekivanih priliva i odliva u trenutku nastanka ugovora.

CSM je rizikom prilagođena sadašnja vrednosti priliva i odliva gotovine. Kao takva, već na početku ugovora prikazuje očekivanu profitabilnost ugovora u celom periodu trajanja:

- Ako se očekuje da će biti gubitak, CSM je negativna i priznaje se u bilansu uspeha (štetni ugovor);
- Ako se očekuje dobitak, CSM je pozitivna i priznaje se kao obaveza (nezarađen profit).

Na početku ugovora, CSM nije prikazana u toku gotovine. U određenim slučajevima, dobitak iz CSM se tretira drugačije od gubitaka (kod štetnih ugovora). To može stvoriti različiti računovodstveni rezultat u zavisnosti od nivoa agregacije. Treba da se odredi nivo agregacije za utvrđivanje štetnih ugovora. Važna je ravnoteža između gubitka informacija o pojedinačnim ugovorima i obezbeđivanja verne prezentacije efekta na grupne ugovore.

Gubitak za štetne ugovore treba priznati samo kada je CMS negativna za grupu ugovora, i ta grupa treba da sadrži ugovore koji na početku imaju:

- novčane tokove entiteta koji očekuju da odgovore na sličan način kod ključnih pokretača rizika u pogledu iznosa i vremena i
- slično očekivanje profitabilnosti (margine ugovorene usluge se slično obračunavaju, npr. kao procenat od premije).

Unutar grupe, kompenzuju se negativna i pozitivna CSM. Grupa se ne procenjuje ponovo nakon početka ugovora. Nema izuzetka na nivou agregacije za određivanje spornih ugovora ili alokacije margine ugovorene usluge kada regulativa utiče na cene u ugovoru. Ugovori koji nemaju sličnu profitabilnost, čak i kao posledica regulative, ne mogu biti objedinjeni za određivanje štetnih ugovora.

Metoda blokova za određivanje obaveze osiguranja

Ovo je model merenja koje osiguravač primenjuje na sve ugovore o osiguranju, osim za neke kratkotrajne ugovore za koje i modifikovana verzija modela može da se koristi. Ovaj model koristi blokove kao što je prikazano na sledećoj slici:

Margina ugovorene usluge (CSM)		Uklanja bilo kakvu dobit na početku ugovora. Amortizuje se tokom trajanja polise. CSM ne može biti negativna. Diskontna stopa je "zaključana".
Ispunjavanje tokova gotovine	Podešavanje rizika	Eksplicitna procena efekta neizvesnosti.
	Vrednost novca kroz vreme	Diskonta stopa je bazirana na karakteristikama obaveza. Može se koristiti pristup odozgo nadole ili odozdo nadole.
	Najbolja procena tokova gotovine	Eksplicitna, nepristrasna procena ponderisana verovatnoćom za buduće odlive gotovine umanjena za buduće tokove priliva gotovine koja će nastati kao ispunjenje ugovora od strane osiguravača.

Metoda blokova je bazirana na trenutnom, diskontovanom i verovatnoćom ponderisanom proseku budućih tokova gotovine, očekivanih da će nastati kao posledica ispunjenja ugovora od strane osiguravača; eksplicitno podešavanje rizika i margina ugovorne usluge (prethodno nazvana rezidualna margina) predstavljaju nezarađenu dobit ugovora.

1.4. Presentacija i obelodanjivanje

Rezultat prezentacije u finansijskim izveštajima

Format prezentacije prihoda u finansijskim izveštajima trebalo bi da bude usklađen između osiguravača i subjekata koji ne izdaju ugovore o osiguranju.

U delu finansijskih izveštaja u kojima je prikazan operativni rezultat, on bi bio jednak prihodima po ugovoru o osiguranju umanjen za nastale štete i troškove. Prihodi i rashodi će biti priznati kao zarađena premija (ne kao primljena) i nastale štete (ne kao isplaćene). Investicioni rezultat bi bio jednak prihodima od investicija umanjen za finansijske rashode.

Prihodi

Trenutno, prihodi osiguranja su određeni kao ili fakturisana premija (dospele premije), ili sadašnja vrednost budućih premija (premija evidentirana u poslovnim knjigama). Ovo je u suprotnosti sa principima prihoda u IFRS zbog toga što:

- prihodi se nedosledno prikazuju u različitim osiguravajućim kompanijama,
- mogu uključiti elemente depozita,
- prihodi ne odražavaju verno rizike koji pripadaju svakom pojedinačnom periodu i
- mogu imati isti značaj jednokratne premije i premije koje se plaćaju u ratama.

Novi standard će postaviti nova pravila za premije, koje će biti priznavane na zarađenoj osnovi. Premija koja se odnosi na investicione komponente biće isključena iz premijskog prihoda. Prihodi od premije u obračunskom periodu će predstavljati kompenzaciju osiguravača zarađenu za pokriće u tom periodu.

Rashodi investiranja u bilansu uspeha

Predstavljanje rashoda finansija osiguranja u bilansima na osnovu troškova, može smanjiti računovodstvene neusklađenosti sa prihodima od odgovarajućih sredstava merenih na osnovu troškova.

Postoje dva pristupa za određivanje rashoda finansija u bilansu uspeha osiguravača:

1. Merenje na bazi troška – primena pristupa efektivnog povraćaja za određivanje rashoda finansija u bilansu uspeha. Različite verzije odgovaraju različitim ugovorima.
2. Povraćaj trenutnog perioda – troškovi finansija osiguranja u bilansu uspeha eliminišu knjigovodstveno neslaganje sa predmetima koji se drže u bilansu uspeha. To se može primeniti samo za određene ugovore.

Obelodanjivanje

Standard novih ugovora o osiguranju će pružiti bolji uvid u iznose koji su priznati u finansijskim izveštajima i preneti neke od postojećih obelodanjivanja iz IFRS 4, koji se odnose na rizike od izdavanja ugovora o osiguranju. Sledeće stavke će biti obelodanjene u skladu sa novim Standardom:

1. Iznosi:
 - Očekivana sadašnja vrednost budućih troškova gotovine;
 - Rizik i margina ugovorene usluge;
 - Vremenska vrednost novca (trošak kamate);
 - Novi ugovori sklopljeni u obračunskom periodu.
2. Procene:
 - Procena inputa i metode;
 - Efekti promena u inputima i metodama;
 - Razlog za promenu, identifikovanje tipova ugovora na koje promena utiče.
3. Rizici:
 - Priroda i obim nastalih rizika;
 - Obim ublažavanja rizika reosiguranjem i saosiguranjem;
 - Kvantitativni podaci o izloženosti kreditnom, tržišnom i riziku likvidnosti.

1.5. IFRS 17 i Solventnost II

Postoje razlike u području kojim se bavi IFRS 17 i Solventnost II. IFRS 17 se odnosi na sve ugovore koji ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju, što zavisi od stepena značajnosti prenetog rizika osiguranja. Solventnost II se odnosi na celokupno poslovanje društva za osiguranje. Dakle, neki ugovori koji su u fokusu Solventnosti II nisu od interesa za IFRS 17, npr. unit-linked ugovori sa malo dodatnog osiguranja za slučaj smrti.

Razlike

Važno je shvatiti razlike između ova dva regulatorna okvira:

- Solventnost II će dovesti do konkurentnosti proizvoda u pogledu njihove cene i osobina koje nude osiguravači sa fokusom na poboljšani nivo zaštite osiguranika i ispunjenja zahteva solventnosti kapitala. IFRS 17, s druge strane, ima za cilj da primeni jedinstvene računovodstvene standarde za sve vrste ugovora o osiguranju, kao i da smanji jaz između pratećih standarda u osiguranju. IFRS 17 izveštavanje takođe će biti transparentnije zahvaljujući strogim zahtevima obelodanjivanja;
- Solventnost II određuje stopu bez rizika, kao i premiju likvidnosti, ali pod IFRS 17, ne postoji takva restrikcija likvidnosti premija;
- Iako će pristup zasnovan na principima biti primenjen u oba režima, mere Solventnosti II su preciznije i sveobuhvatnije u odnosu na IFRS 17;
- Profiti se odmah priznaju na početku ugovora kod Solventnosti II, dok kod IFRS 17 dobit će biti priznavana tokom trajanja pojedinačnog ugovora o osiguranju;
- Za razliku od Solventnosti II, opšti režijski troškovi neće biti dozvoljeni u toku gotovine kod IFRS 17.

Sličnosti

Postoje sličnosti između dva okvira koje bi osiguravači trebalo da pažljivo uzmu u obzir pri implementaciji obe direktive:

- Akcenat i Solventnosti II i IFRS 17 kod osiguravača je na sopstvenoj proceni i upravljanju rizicima sa kojima se suočavaju u poslovanju. U obe direktive, postoji odstupanje od strogih propisanih pravila i usvajanje šire regulative bazirane na principima i proceni rizika;
- Za imovinu i obaveze koristiće se trenutna procena, tako da se očekuje povećanje volatilnosti u finansijskim izveštajima u odnosu na važeće standarde;
- Najbolja procena se koristi za buduće očekivane tokove gotovine. Diskonta stopa se dobija kao zbir stope bez rizika i premije likvidnosti.

1.6. Izazovi u implementaciji

Ključna karakteristika IFRS 17 je složenost. Bilo je potrebno trinaest godina za definisanje standarda, od kraja prve faze IFRS 4 do objavljivanja IFRS 17. Takođe, očekivani period implementacije je četiri godine i očekivani troškovi implementacije će biti slični kao za Solventnost II.

Glavni izazovi implementacije IFRS 17 su u sledeće četiri oblasti:

1. Podaci

- Obračun se vrši na nivou polise, ali se mogu grupisati polise sa sličnom profitabilnošću.
- Praćenje podataka i rezultata po statističkim kohortama.

2. Sistemi

- Uticaj na aktuarske modele.
- Razvoj novog sistema za obračun CSM.
- Uticaj na računovodstveni sistem.

3. Rezultati i prezentacija

- Fundamentalno drugačiji bilans uspeha.
- Značajne promene u bilansu stanja.

4. Prva primena

- Potpuni ili pojednostavljeni retrospektivni obračun, na principu fer vrednosti.

2. IAS 39 I IFRS 9

2.1. Uvod u IFRS 9 „Finansijski instrumenti“

Finalna verzija IFRS 9 donosi i klasifikaciju i merenje, amortizovanu vrednost i obezvređivanje i hedž računovodstvo, kao tri faze IASB projekta za zamenu IAS 39 „Finansijski instrumenti: Priznavanje i

merenje“. IFRS 9 je izgrađen na logičnom pristupu jedinstvene klasifikacije i merenja za finansijska sredstva koja odražavaju poslovni model i karakteristike toka gotovine. Na osnovu toga moguće je očekivati da budući model za kreditne gubitke dovede do blagovremenog priznanja kreditnih gubitaka. To će biti jedan model koji se može primeniti na sve finansijske instrumente koji podležu računovodstvenom obezvređivanju. IFRS 9 takođe uključuje unapređeni model hedž računovodstva u cilju boljeg povezivanja upravljanja rizikom i računovodstvenog tretmana.

2.2. Pozadina projekta

IFRS 9 zamenjuje IAS 39, jedan od nasleđenih standarda od strane IASB kada je počeo sa radom 2001. godine. Mnoge računovođe koje pripremaju finansijske izveštaje, njihovi revizori i korisnici finansijskih izveštaja, smatraju previše kompleksnim trenutno važeće zahteve za izveštavanje o finansijskim instrumentima.

Reforma računovodstva finansijskih instrumenata je bila jedna od tema koja je identifikovana u Sporazumu u Norvoku 2002. godine između IASB i FASB. Kao rezultat ovog sporazuma, pokrenut je veliki broj projekata da se eliminišu razlike između IFRS i US GAAP. Rad na IFRS 9 je ubrzan kao odgovor na finansijsku krizu. Iako je IASB blisko saradivao sa FASB u razvoju IFRS 9 i učinjeni veliki naponi da se dođe do zajedničkog rešenja, na kraju su ovi naponi bili bezuspešni.

Tokom životnog ciklusa projekta IASB se konsultovao sa zainteresovanim stranama, dobio je preko hiljadu pisama sa komentarima od različitih subjekata i objavio je šest nacrtova ovog Standarda.

2.3. Prelaz sa IAS 39 na IFRS 9

IAS 39 „Finansijski instrumenti: Prepoznavanje i merenje“ definiše zahteve za prepoznavanje i merenje finansijskih sredstava, finansijskih obaveza, i ugovora za kupovinu ili prodaju nefinansijskih stavki. IAS 39 se inicijalno primenjuje kada postane deo ugovornih obaveza finansijskih instrumenata, i klasifikuje se u različite kategorije u zavisnosti od vrste finansijskog instrumenata, koja onda određuje naknadno merenje instrumenta. Najfrekventnije se meri amortizacija troškova i fer vrednost. Posebna regulativa je posvećena ugrađenim derivatima i instrumentima za hedžovanje.

IAS 39 je ponovo izdat u decembru 2003. godine, i primenjuje se od 1. januara 2005. godine. Zameniće ga IFRS 9 „Finansijski instrumenti“ posle 1. januara 2018. godine.

2.4. Istorija IAS 39

Poreklo IAS 39 je E26 standard. Tokom 1984. godine izdat je nacrt E26 Računovodstvo za investicije, koji je objavljen u martu 1986. godine kao IAS 25 „Računovodstvo za investicije“. IAS 39 „Finansijski instrumenti: Prepoznavanje i merenje“ prvi put se spominje 1998. godine i stupio je na snagu 1. januara 2001. godine.

Tokom perioda između 2005. i 2009. godine izdato je mnogo amandmana u vezi:

- tranzicije i inicijalnog priznavanja dobitka ili gubitka,
- hedž gotovinskih tokova procenjenih unutar grupnih transakcija,
- opcije fer vrednosti,
- finansijske garancije ugovora,
- prihvatljivih hedž stavki,
- reklasifikacije finansijskih sredstava, itd.

Poslednja verzija IAS 39 objavljena je u aprilu 2009. godine i stupila na snagu 1. januara 2010. godine. Novembra 2009. godine pokrenut je projekat IFRS 9 „Finansijski instrumenti“, koji pokriva klasifikaciju i merenje finansijskih sredstava i zamenu tih odredbi u IAS 39. Prvobitno stupanje na snagu bilo je predviđeno 1. januara 2013. godine, ali je odloženo.

2.5. Istorija IFRS 9

IFRS 9 je počeo kao zajednički projekat IASB i FASB. IASB je objavio zajednički dokument u martu 2008. godine predlažući za konačni cilj izveštavanje svih finansijskih instrumenata po fer vrednosti, sa svim promenama fer vrednosti iskazanim u bilansu uspeha. Dva odbora se nisu složila oko nekoliko važnih pitanja, a takođe imali su i različite pristupe razvoju novog standarda. FASB je pokušao da razvije sveobuhvatni standard koji bi se bavio klasifikacijom i merenjem, obezvređivanjem i hedž računovodstvom u isto vreme, i 2010. godine izdao je nacrt standarda za sve tri komponente. S druge strane, IASB je pokušao da razvije novi standard u fazama, razdvajajući jednu po jednu komponentu. IASB je objavio prvi deo IFRS, 2009. godine u kome je pokrio samo klasifikaciju i merenje finansijskih sredstava.

Godinu dana nakon objave IFRS 9 „Finansijski instrumenti“, u oktobru 2010. godine, ovaj standard je ponovo objavljen i uključio je nova pravila računovodstva za finansijske obaveze i preneo je iz IAS 39 principe za prepoznavanje finansijskih sredstava i obaveza. Trebalo je da stupi na snagu 1. januara 2013. godine, ali je kasnije odložen.

Između 2010. i 2013. godine izdati su brojni amandmani, posebno u vezi promene datuma stupanja na snagu, obelodanjivanja, hedž računovodstva i derivata.

Konačno je izdavanjem IFRS 9 „Finansijski instrumenti“ 24. jula 2014. godine, IASB završio projekat finansijskih instrumenata. Pravila iz IAS 39 o hedž računovodstvu, obezvređivanju i izmenjenoj klasifikaciji i merenju su zamenjeni standardom IFRS 9. Stupiće na snagu 1. januara 2018. godine.

Tržišna reakcija na IFRS 9 u Evropi pokazuje preovlađujuće pozitivan stav na IFRS 9, iako postoji heterogenost u različitim zemljama.

U septembru 2016. godine IASB je izdao dokument „Primena IFRS 9 Finansijski instrumenti sa IFRS 4 Ugovori o osiguranju“ s ciljem da izrazi brigu o različitim efektima stupanja IFRS 9 na snagu i novog standarda za ugovore o osiguranju.

3. IFRS 9 I IFRS 17 U INDUSTRIJI OSIGURANJA

Implementacijom standarda IFRS 9 i IFRS 17 očekuje se velika promena kod mnogih osiguravajućih kompanija koje izdaju ugovore o osiguranju. Neki osiguravači žele da sačekaju sa usvajanjem IFRS 9 da bi ga primenili zajedno sa IFRS 17. Uticaj IFRS 9 na performanse pre usvajanja novih zahteva merenja za obaveze osiguranja, mogu biti izazov za neke osiguravače. Ove promene će imati značajan uticaj na osiguravajuće kompanije, posebno one koje sada prikazuju imovinu sa amortizacijom troškova ili značajno koriste kategoriju imovine raspoložive za prodaju po Međunarodnom računovodstvenom standardu 39.

Sledeći razlozi su najbitniji za odluku o odlaganju IFRS 9:

- privremeno povećanje računovodstvenog neslaganja i pojava ostalih izvora nestabilnosti u bilansu uspeha,
- zbunjujuće za korisnike finansijskih izveštaja i
- više troškova i napora i za one što ih pripremaju, kao i za korisnike finansijskih izveštaja.

Evropska savetodavna grupa za finansijska izveštavanja (engl. European Financial Reporting Advisory Group = EFRAG) je objavila savet o IFRS 9 Finansijski instrumenti. Zaključak je bio „da je IFRS 9 pogodan za evropski javni interes, osim za industriju osiguranja ako primeni IFRS 9 pre nego što se finalizira nastupajući standard ugovora o osiguranju“. U septembru 2016. godine IASB je objavio dokument „Primena IFRS 9 finansijski instrumenti sa IFRS 4 ugovori o osiguranju“ pružajući dve opcije za kompanije koje koriste ugovore o osiguranju iz okvira IFRS 4. Subjekti mogu da izaberu primenu IFRS 9 počevši od 1. januara 2018. godine. Mnogim osiguravačima će odgovarati privremeno odlaganje implementacije IFRS 9 dok ne stupi na snagu IFRS 17, najverovatnije 1. januara 2021. godine. Međutim, oni osiguravači koji imaju

pravo da odlože implementaciju IFRS 9 i dalje će morati da ispunjavaju minimalne uslove za obelodanjivanje počevši od finansijskih izveštaja 2018. godine.

IASB nudi dve opcije osiguravačima:

- 1) Privremeno odlaganje implementacije IFRS 9 i
- 2) Implementacija IFRS 9 od 1. januara 2018. godine (sa ili bez prilagođavanja).

Većina osiguravača će koristiti privremeno izuzeće od primene IFRS 9 i odložiti njegovo sprovođenje do stupanja na snagu IFRS 17 ili do 2021. godine. Finansijski konglomerati koji se sastoje od bankarskog poslovanja i delatnosti osiguranja, gde bankarske aktivnosti dominiraju, zainteresovani su za implementaciju IFRS 9 za celu grupu u isto vreme i ne žele pristup postepene primene, da bi se izbegli troškovi i složenost oko potrebe održavanja dva sistema za računovodstvo i izveštavanje. U oba scenarija, osiguravajuća društva će takođe morati i da razmotre specifičnosti lokalnih regulatornih zahteva, koji mogu da se formulišu na osnovu IFRS 9.

4. LITERATURA

Bleekrode, E. (2016). Viewpoint: IFRS 9 Financial Instruments – To implement in 2018 or to temporarily defer?, KPMG, Nederland

Hein, T. (2016). IFRS 17 and Solvency II, SAS, USA

IASB (2016). Applying IFRS 9 Financial Instruments with IFRS 4 Insurance Contracts (Amendments to IFRS 4), IFRS Foundation, London

Kay, E. (2016). IFRS 17 (IFRS 4 Phase II) Insurance Contracts, Milliman, Ireland

Nagari, F. (2016). The marathon reform continues, The Accountant, Malta

Scott, D. (2016). Insurance Contracts Standard: Initial measurement of insurance contracts, IFRS Foundation, London

Scott, D. (2016). Insurance Contracts Standard: Presentation and Disclosure, IFRS Foundation, London

Scott, D. (2016). Insurance Contracts Standard: What is an insurance contract, IFRS Foundation, London

Visser, E., McEaney, D. (2015). IFRS 4 Phase II Comparison with Solvency II and MCEV, Milliman, Nederland

<http://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/insurance/publications/ifrs-9-for-insurers.html>